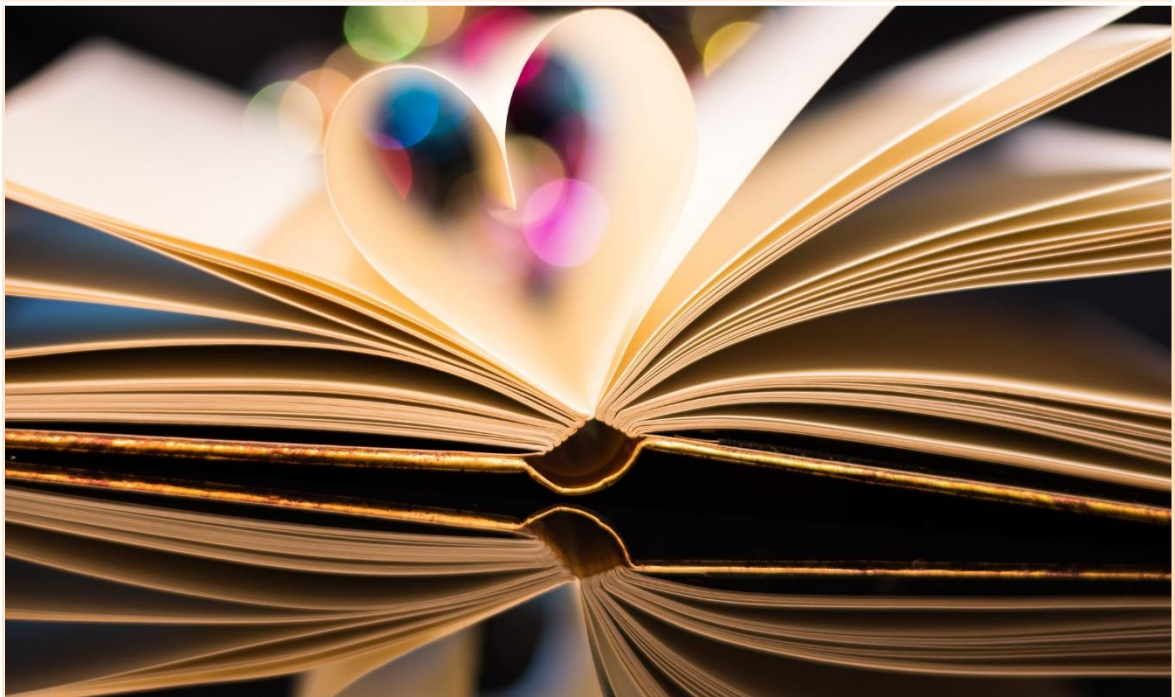

2022

Vybrané sociálne hľadiská časť 1

Podpora zamestnanosti
Podpora vzdelanosti/praxe
Podpora MSP, mikropodnikov
a živnostníkov

Február 2022

Tento projekt je financovaný
z Európskeho sociálneho fondu.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Obsah

Zoznam skratiek	2
Úvod	3
Všeobecné informácie.....	5
1 Podpora zamestnanosti	6
1.1. Možnosti podpory.....	6
1.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska	14
1.3. Príklady z praxe	15
1.4. Odporúčania.....	23
2 Podpora vzdelanosti/praxe.....	25
2.1. Možnosti podpory.....	25
2.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska	27
2.3. Príklady z praxe	28
2.4. Odporúčania.....	32
3 Podpora malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov.....	34
3.1. Možnosti podpory.....	34
3.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska	39
3.3. Príklady z praxe	40
3.4. Odporúčania.....	42
Záver	44
Užitočné odkazy.....	46

Zoznam skratiek

EK	Európska komisia
EÚ	Európska únia
MSP	Malé a stredné podniky
Obstarávateľské subjekty	Verejný obstarávateľ, obstarávateľ, osoba podľa § 8 zákona o verejnom obstarávaní, externá spoločnosť zabezpečujúca verejné obstarávanie, resp. ich zamestnanci
PHZ	Predpokladaná hodnota zákazky
Projekt	Národný projekt Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku
PTK	Prípravné trhové konzultácie
SR	Slovenská republika
SZVO	Spoločensky zodpovedné verejné obstarávanie
Úrad	Úrad pre verejné obstarávanie
Zákon o sociálnej ekonomike	Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení neskorších zákonov a iné.
Zákon o verejnom obstarávaní	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Úvod

Hlavným cieľom aplikácie sociálnych hľadísk v procese verejného obstarávania je dosiahnutie takého pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý prináša prospech pre spoločnosť ako celok. Orgány verejnej moci môžu prostredníctvom zadávania svojich zákaziek, v ktorých zohľadňujú niektorý/é zo sociálneho/nych hľadísk cielene podporovať a vytvárať stimuly, vďaka ktorým môže prichádzať k podpore rôznych znevýhodnených skupín, resp. zraniteľných, či inak vylúčených osôb na trhu práce.

Úrad sa v rámci národného projektu *Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku* venuje približovaniu problematiky uplatňovania sociálneho hľadiska obstarávateľským subjektom. Snahou je nielen zabezpečiť uľahčenie splnenia si zákonom stanovenej kvóty, ale aj vzbudenie pozitívneho záujmu u obstarávateľských subjektov, ktoré svojim aj iniciatívnym dobrovoľným uplatňovaním sociálneho hľadiska do verejného obstarávania prispievajú do budúcnosti k zlepšovaniu životných podmienok vybraných skupín osôb.

Uplatňovanie vybraných sociálnych hľadísk bolo rozpracované aj v *Základnej knihe o sociálnych hľadáiskách*, ktorá obsahuje všetky základné informácie o sociálnych hľadáiskách takým spôsobom, aby umožňovala subjektom, ktoré skúsenosti s aplikáciou sociálnych hľadáisk nemajú vôbec, použiť tieto informácie aj vo svojich pripravovaných verejných obstarávaníach.

Snahou úradu je ďalej nadviazať na prvú publikáciu, avšak už bližším rozpracovaním jednotlivých vybraných sociálnych hľadáisk – podpory zamestnanosti, vzdelanosti/praxe, malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov, ktorých aplikácia v procese verejného obstarávania predstavuje efektívny nástroj na podporu vymedzenej skupiny osôb.

Podpora zamestnanosti spočíva v účelovom, cielenom a udržateľnom začleňovaní vybraných skupín osôb na trhu práce, kde môže byť ich uplatnenie v dôsledku napr. zdravotného postihnutia alebo iného znevýhodnenia sťažené. Vyžadovanie ich účasti a podieľania sa na plnení predmetu zákazky obstarávateľskými subjektmi sa považuje za jeden z najefektívnejších a najjednoduchších spôsobov podpory týchto skupín osôb na trhu práce. Okrem naplnenia primárneho cieľa spočívajúceho v zamestnaní sa jeho uplatnením

možno dosiahnuť aj ďalšie sekundárne ciele s pozitívnym vplyvom, ako napr. pozitívny dopad na psychické zdravie osôb, zlepšenie životných podmienok a celkovej životnej úrovne, zlepšenie medziľudských vzťahov a vzájomnej spolupráce a iné.

Ďalšou zo základných foriem uplatnenia sociálnych hľadísk v procese verejného obstarávania je podpora vzdelanosti/praxe študentov, resp. absolventov stredných a vysokých škôl, ktorí môžu mať v dôsledku nedostatku praxe sťažené uplatnenie na trhu práce, prípadne podpora osôb, u ktorých je potrebné zvýšenie kvalifikácie, či úplná rekvalifikácia, nakoľko sa s aktuálnou kvalifikáciou uplatniť na trhu práce nedokážu a sú teda z rôznych dôvodov dlhodobo nezamestnané. Obstarávateľské subjekty môžu týmto osobám uľahčiť začleňovací proces práve vyžadovaním ich účasti na plnení predmetu zákazky, čím je možné dosiahnuť želané pozitívne zmeny aj v tejto oblasti. Pri podpore vzdelávania je dôležité zamerať sa nielen na „nové“ osoby bez potrebnej praxe – absolventov škôl, ale aj na študentov, ktorí by práve prostredníctvom realizovanej zákazky mohli požadovanú prax získať už v rámci štúdia na škole.

Podpora malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov je v súčasnosti menej frekventované sociálne hľadisko používané v praxi. Uvedené subjekty častokrát nefigurujú ako uchádzači vo verejných obstarávaní, pričom príčiny môžu byť rôzne. Prioritou úradu je nielen zvýšiť povedomie obstarávateľských subjektov o možnostiach podpory lokálnych hospodárskych subjektov, ale aj podpora samotných hospodárskych subjektov, aby sa prihlasovali do vyhlásených verejných obstarávaní.

Nasledujúce kapitoly sumarizujú a prinášajú informácie o základných možnostiach podpory, ktoré môžu obstarávateľské subjekty pri aplikovaní jednotlivých vybraných sociálnych hľadísk použiť, o možných prínosoch nielen pre obstarávateľské subjekty, zhrnutie príkladov dobrej praxe a odporúčaní úradu, ktoré vychádzajú z publikovanej rozhodovacej a metodickéj činnosti úradu.

Všeobecné informácie

Príručka, ktorú úrad pripravil pre obstarávateľské subjekty, sa zameriava na tri vybrané sociálne hľadiská, a to Podporu zamestnanosti, Podporu vzdelanosti/praxe a Podporu MSP, mikropodnikov a živnostníkov, v rámci ktorých sú rozpracované možnosti ich podpory, prínosy, príklady z praxe a odporúčania. Pri každom zo sociálnych hľadísk sa úrad zameriaval aj na odporúčania, ktoré by najviac pomohli k úspešnej aplikácii konkrétneho sociálneho hľadiska.

Úrad by ale rád poukázal na dokument *Základná kniha o sociálnych hľadáiskách*, v ktorej sa komplexne venoval všeobecným odporúčaniam a informáciám, ktoré uľahčia aplikáciu sociálnych hľadísk a problematiku podchytil aj grafickými znázorneniami, ktoré prevedú obstarávateľské subjekty jednotlivými krokmi.

Z uvedených dôvodov úrad odporúča *Základnú knihu o sociálnych hľadáiskách* najmä pre obstarávateľské subjekty, ktoré nemajú veľké skúsenosti s aplikáciou vybraných sociálnych hľadísk, a pre ktoré by mohlo byť nápomocné prejsť si všeobecné odporúčania viažuce sa k aplikácii sociálnych hľadísk vo verejnom obstarávaní ešte predtým, ako sa oboznámia s odporúčaniami, ktoré sa špecifickejšie viažu ku konkrétnemu sociálnemu hľadisku v našej príručke. *Základná kniha o sociálnych hľadáiskách* môže poskytnúť základný obraz o tom, čo pod pojmom sociálne hľadisko možno rozumieť, aké sociálne hľadiská možno použiť vo verejnom obstarávaní, akým spôsobom a akými nástrojmi ho správne nastaviť v zákazke, a to za účelom lepšieho porozumenia informáciám, ktoré sa nachádzajú v tejto špecifickej príručke.

1 Podpora zamestnanosti

1.1. Možnosti podpory

Existuje mnoho spôsobov, ako v spoločnosti prispieť k pozitívnej zmene, ktorá by mala celospoločenský dosah. Dosiahnutie určitého sociálneho cieľa je možné aj prostredníctvom verejných nákupov, kedy je možné do rozhodovania o zákazke a spôsobe obstarávania akýchkoľvek potrieb obstarávateľských subjektov začleniť toto významné sociálne hľadisko.

Najdôležitejšími otázkami pri rozhodovaní sa o aplikácii sociálneho hľadiska týkajúceho sa zamestnanosti je, aké osoby možno použitím tohto sociálneho hľadiska podporiť a akým spôsobom ho aplikovať do súťažnej dokumentácie. Bez týchto informácií je komplikovanejšie predstaviť si, aké prínosy môže mať podpora zamestnanosti v zákazke pre obstarávateľské subjekty, preto je potrebné všetky tieto otázky zodpovedať.

Hlavným cieľom sociálneho hľadiska týkajúceho sa zamestnanosti je začleniť do pracovného života osoby, ktoré sú znevýhodnené alebo zraniteľné. Definícia takýchto osôb sa nachádza v § 2 zákona o sociálnej ekonomike.

Aké osoby možno podporiť?

Podľa § 2 ods. 5 zákona o sociálnej ekonomike je **znevýhodnenou osobou** na účely zákona o sociálnej ekonomike fyzická osoba, ktorá:

a) v predchádzajúcich šiestich mesiacoch nebola zamestnaná, okrem zamestnania v pracovnoprávnom vzťahu, ktorého trvanie nepresiahlo v úhrne 40 dní v kalendárnom roku, a ak jej zdaniteľné mesačné príjmy a mesačné príjmy zo starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku, výsluhového príspevku, výsluhového dôchodku, vdovského výsluhového dôchodku a vdoveckého výsluhového dôchodku nepresiahli v úhrne sumu životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu,¹⁾ a ktorá

1. je mladšia ako 26 rokov veku, ukončila príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie²⁾ v dennej forme štúdia pred menej ako 2 rokmi

a od jej ukončenia nemala zamestnanie, ktoré by trvalo najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov,

2. je staršia ako 50 rokov veku,

3. je vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie³⁾ najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov,

4. dosiahla vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu,⁴⁾

5. žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo sa stará aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky,

6. patrí k národnostnej menšine alebo etnickej menšine a potrebuje rozvíjať svoje jazykové vedomosti, odborné vedomosti alebo nadobúdať pracovné skúsenosti na účely získania trvalého zamestnania, alebo

7. má trvalý pobyt v najmenej rozvinutom okrese,⁵⁾

b) je osobou so zdravotným postihnutím, a to

1. je uznaná za invalidnú⁶⁾ alebo

2. nie je uznaná za invalidnú, ale má dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce jej telesné, duševné a zmyslové schopnosti, ktoré bránia jej plnohodnotnému a účinnému zapojeniu sa do pracovného prostredia v porovnaní so zdravou fyzickou osobou podľa lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti na prácu⁷⁾ nie staršieho ako jeden rok alebo podľa rozhodnutia o nepriznaní invalidného dôchodku, z ktorého vyplýva pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 20 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, nie staršieho ako dva roky; dlhodobé zdravotné postihnutie je také zdravotné postihnutie, ktoré má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať najmenej dva roky.

Podľa § 2 ods. 6 zákona o sociálnej ekonomike je **zraniteľnou osobou** na účely zákona o sociálnej ekonomike:

a) prijímateľ sociálnej služby podľa osobitného predpisu,⁸⁾

b) fyzická osoba v nepriaznivej sociálnej situácii,⁹⁾

c) dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa osobitného predpisu¹⁰⁾ okrem dieťaťa alebo žiaka podľa osobitného predpisu,¹¹⁾

d) dieťa alebo plnoletá fyzická osoba pre ktorých sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,¹²⁾

e) plnoletá fyzická osoba po skončení ústavnej starostlivosti dosiahnutím plnoletosti, plnoletá fyzická osoba, ktorej bola poskytovaná na základe dohody starostlivosť v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately po skončení výkonu súdneho rozhodnutia dovŕšením plnoletosti alebo plnoletá fyzická osoba, ktorá bola zverená do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby ako rodiča, do pestúnskej starostlivosti alebo ktorej bol súdom ustanovený poručník,¹³⁾

f) fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby,¹⁴⁾

g) fyzická osoba navracajúca sa na trh práce po skončení poberania materského¹⁵⁾ alebo po skončení poberania rodičovského príspevku,¹⁶⁾ a to 18 mesiacov od skončenia poberania materského alebo od skončenia poberania rodičovského príspevku,

h) fyzická osoba navracajúca sa na trh práce po skončení vykonávania osobnej asistencie¹⁷⁾ alebo po skončení poberania peňažného príspevku na opatrovanie,¹⁸⁾ a to 18 mesiacov od skončenia vykonávania osobnej asistencie alebo od skončenia poberania peňažného príspevku na opatrovanie,

i) fyzická osoba, ktorá je poberateľom starobného dôchodku,¹⁹⁾

j) fyzická osoba – nepodnikateľ, ktorej mesačný príjem²⁰⁾ nepresahuje trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu,¹⁾

k) fyzická osoba po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannej výchovy, a to 36 mesiacov od prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannej výchovy,

l) fyzická osoba bez štátnej príslušnosti,

m) azylant²¹⁾ alebo cudzinec, ktorému sa poskytuje doplnková ochrana.²²⁾

Spôsobov, ktorými možno tieto osoby podporiť a umožniť tak ich začlenenie do pracovného procesu ich podieľaním sa na plnení zákazky je niekoľko, napr. prostredníctvom sociálneho podniku, ktorý je už priamo zameraný na zamestnávanie takýchto osôb alebo taktiež prostredníctvom vyhradenia zákazky.

Prehľad registrovaných sociálnych podnikov, ako aj predmety ich podnikania sú zverejnené v registri sociálnych podnikov na stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Podporiť zdravotne znevýhodnené osoby možno aj prostredníctvom chránených dielní, či chránených pracovísk, kde sú zamestnaní občania so zdravotným postihnutím, ktorí nie sú schopní nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce. Register chránených dielní a chránených pracovísk sa nachádza na stránke Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny. Webové odkazy na oba spomenuté registre sa nachádzajú aj v zozname užitočných odkazov.

Akými spôsobmi je možné postupovať pri aplikácii sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní?

1. Verejné obstarávanie

Prvým spôsobom je štandardné otvorené verejné obstarávanie, v rámci ktorého môže byť sociálne hľadisko premietnuté v opise predmetu zákazky, vo forme osobitnej zmluvnej podmienky alebo v kritériách na vyhodnotenie ponúk.

Z pohľadu postupov verejného obstarávania môže ísť o zákazky s nízkou hodnotu, podlimitné zákazky a nadlimitné zákazky.

2. Verejné obstarávanie s vyhradením práva účasti (vyhradené zákazky)

Tzv. uzatvorený súťažný postup, ktorého sa môžu zúčastniť len určité vyhradené hospodárske subjekty, ktoré majú priznaný určitý sociálny status a sú oprávnené zúčastniť sa takýchto vyhradených súťaží.

Z hľadiska postupov možno takto vyhradiť zákazky s nízkou hodnotou, podlimitné, ako aj nadlimitné zákazky, v ktorých je možné sociálne hľadisko zahrnúť do opisu predmetu zákazky ako osobitnú zmluvnú podmienku, alebo do kritéria na vyhodnotenia ponúk.

Vyhradené zákazky a 6 % kvóta

Vyhradením zákazky možno rozumieť vyhradenie práva zúčastniť sa verejného obstarávania len pre určitý okruh subjektov, ktoré majú priznané

osobitné postavenie z dôvodu, že boli zriadené za účelom výkonu spoločensky prospešných činností. Z pohľadu zákona o verejnom obstarávaní ide o stanovenie špecifických statusových požiadaviek na záujemcu, resp. uchádzača, teda subjekt, ktorý by mal realizovať plnenie zákazky. Tieto požiadavky sú následne vyhodnocované zo strany zadávateľa zákazky. Úspešný uchádzač, ktorý deklaroval splnenie požiadaviek zo strany zadávateľa zákazky zabezpečením plnenia zákazky zraniteľnými alebo znevýhodnenými osobami, je povinný zabezpečiť, aby sa tieto osoby na zákazke reálne podieľali, a teda nie je možné a súladné so zákonom o verejnom obstarávaní, aby bola zákazka realizovaná napr. inými zamestnancami chránenej dielne alebo sociálneho podniku, ktorí nepatria do tejto skupiny osôb podľa zákona o sociálnej ekonomike.

Rozhodnutiu o vyhradení zákazky alebo časti zákazky by však malo predchádzať dôkladné zváženie a posúdenie, či na zamýšľaný typ zákazky je reálne požadovať zamestnanie osôb z radu znevýhodnených alebo zraniteľných skupín. Obzvlášť dôležité je vyhodnotenie týchto skutočností pri zákazkách na stavebné práce, pri ktorých by niektoré osoby pre svoje zdravotné znevýhodnenie nemuseli byť spôsobilé vykonávať určité práce.¹

Zákon o verejnom obstarávaní rozlišuje **dva druhy vyhradenia zákaziek**, ktoré sa odvíjajú od PHZ:

- vyhradené nadlimitné zákazky podľa § 36a ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní, v zmysle ktorého verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

¹ Pozri aj [Výkladové stanovisko úradu č. 7/2016](#)

- vyhradené podlimitné zákazky podľa § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní, v zmysle ktorého verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre
 - a) registrovaný sociálny podnik,
 - b) fyzickú osobu so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
 - c) chránené dielne alebo na realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Podlimitné a nadlimitné zákazky, v ktorých bolo aplikované vyhradenie práva účasti vo verejnom obstarávaní, je následne možné započítať do povinnej 6 % kvóty zákaziek podľa § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní, v ktorých je verejný obstarávateľ, resp. obstarávateľ povinný použiť sociálne hľadisko (v opise predmetu zákazky, ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk).

3. Výnimky

Ďalšou možnosťou na uplatnenie podpory zamestnanosti sú určité výnimky, v rámci ktorých je obsiahnuté sociálne hľadisko. Pri použití výnimky však nejde o súťažný postup, nakoľko ide o zadanie zákazky priamo konkrétnemu hospodárskemu subjektu. Použitie výnimky sa taktiež nezaráta do 6 % kvóty určenej v § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní. Z pohľadu finančných limitov sa vzťahujú v závislosti od použitia konkrétnej výnimky na zákazky s nízkou hodnotou ako aj na podlimitné zákazky.

Témam **Vyhradené zákazky a Výnimky** sa úrad venoval podrobne aj v príručke [Základná kniha o sociálnych hľadáiskách](#).

Ako najlepšie začať?

Podporiť zraniteľné, či znevýhodnené osoby, ako už úrad uviedol, možno aj prostredníctvom sociálnych podnikov alebo prostredníctvom vyhradenia zákazky. Dôležité je však vedieť adekvátnym spôsobom vyhodnotiť, aké možnosti má

obstarávateľský subjekt vo vzťahu k zákazke, ktorú plánuje pripraviť, či existuje dostatočný okruh subjektov alebo počet osôb, ktoré by vedeli participovať na zákazke a iné dôležité skutočnosti, podstatné pre úspešné zrealizovanie verejného obstarávania so sociálnym hľadiskom podporujúcim zamestnanosť.

Veľmi hodnotnou pomocou pri príprave verejného obstarávania môžu byť **prípravné trhové konzultácie (§ 25 zákona o verejnom obstarávaní)**, ktoré častokrát poskytnú obstarávateľským subjektom obraz toho, aké subjekty sa vedia zákazky zúčastniť, aké sú ich kapacitné možnosti, aká je štruktúra trhu, hodnotový reťazec, distribučná logika, substitúty a variantné riešenia a pod., v čom vidia potenciálne problémy a prekážky týkajúce sa sociálneho hľadiska a spôsobu jeho požadovania resp. preukazovania. Pomôžu komplexnejšie pochopiť túto problematiku a nastaviť verejné obstarávanie spôsobom, ktorý obstarávateľskému subjektu prinesie aj určité prínosy a zároveň budú mať sociálny vplyv aj na spoločnosť, do ktorej budú mať príležitosť začleniť sa osoby, ktoré majú sťažený prístup na trh práce.

Na základe poznatkov získaných z PTK by bolo vhodné, aby sa obstarávateľské subjekty ešte v procese prípravy súťažnej dokumentácie zamysleli nad nasledovnými oblasťami, ktoré by si v rámci svojich úvah mali zodpovedať, a to napríklad:

- 1. Do akej miery sú dodávatelia na trhu schopní a pripravení naplniť sociálne hľadisko alebo sociálne hľadiská týkajúce sa zamestnanosti, ktoré plánujem začleniť do môjho verejného obstarávania?*
- 2. Sú moje požiadavky splniteľné, nediskriminujúce, neobmedzujúce hospodársku súťaž a primerané predmetu zákazky?*
- 3. Zvážil som pri zákazkách počet osôb, ktoré požadujem zamestnať na plnenie predmetu zákazky vo vzťahu k reálnemu stavu na trhu práce, to znamená, je na trhu práce dostatočné množstvo kvalifikovaných osôb, ktoré reálne budú vykonávať napr. niektoré požadované služby, alebo podieľať sa na niektorých stavebných prácach vzhľadom na svoje zdravotné znevýhodnenie?*

4. *Požadujem zamestnať také osoby, o ktorých viem, že dokážu naplniť moje potreby a realizovať účel verejného obstarávania? Vedia sa tieto osoby podieľať na realizovaní zákazky?*
5. *Sú moje požiadavky určené spôsobom, ktoré zraniteľným, alebo znevýhodneným osobám, ktoré požadujem zamestnať, umožnia vykonávať dôstojne a kvalitne požadovanú prácu?*
6. *Bude stanovením môjho sociálneho hľadiska zabezpečená dostatočne široká hospodárska súťaž a konkurenčné prostredie medzi dodávateľmi?*
7. *Nevybočujú moje požiadavky z oprávnených potrieb na predmet zákazky?*
8. *Určil som moje požiadavky v súťažnej dokumentácii nediskriminačne, transparentne, dostatočne určito a zrozumiteľne, aby potencijálni dodávatelia vedeli, aké požiadavky majú splniť, akou formou ich preukazovať, aké sankcie im hrozia za prípadné neplnenie? Sú moje požiadavky formulované v celej súťažnej dokumentácii jednotne? Nie sú jednotlivé moje požiadavky stanovené v súťažnej dokumentácii v rámci jej jednotlivých častí vo vzájomnom rozpore? Nie sú moje požiadavky zmätočné alebo nepripúšťajú rozdielny výklad?*
9. *Umožňujú moje stanovené požiadavky vypracovanie porovnateľných cenových ponúk?*

Kde v súťažnej dokumentácii možno zahrnúť sociálne hľadisko?

V zmysle § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní možno sociálne hľadisko uplatniť v opise predmetu zákazky **ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk.**

V rámci osobitnej podmienky plnenia zmluvy možno napr. požadovať, aby úspešný uchádzač, ako svoju zmluvnú povinnosť, zabezpečil zamestnanie podľa zákona č. 311/2001 Z. z. (Zákonník práce) minimálne X osôb spĺňajúcich kumulatívne predpoklady uvedené v písm. a) a b), minimálne počas doby

realizácie stavebných prác, a to využitím všetkých prostriedkov, ktoré mu na to právny poriadok SR poskytuje, a to osôb, ktoré:

- a) patria k marginalizovanej rómskej komunite a zároveň
- b) sú nezamestnané, pričom uprednostnené budú dlhodobo nezamestnané osoby.

V rámci kritérií na vyhodnotenie ponúk by bolo možné ako jedno z kritérií určiť počet zamestnaných osôb z radov nezamestnaných počas doby trvania zákazky, ktoré by bolo bodované verejným obstarávateľom, resp. obstarávateľom v závislosti od počtu zamestnaných.

Konkrétnejšie príklady sú uvedené v kapitole venujúcej sa príkladom z praxe.

1.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska

Prispievať k zamestnanosti osôb, ktoré sú na trhu práce určitým spôsobom znevýhodnené, je možné považovať za výrazný prínos tohto sociálneho hľadiska pre spoločnosť ako celok, ktorý má najväčšiu pridanú hodnotu. Je potrebné sa naňho pozeráť celistvo a uvedomiť si, že začlenením týchto osôb do pracovného procesu dochádza nielen k šetreniu verejných financií, ktoré by inak boli zaťažené poskytovaním rôznych príspevkov, resp. rôznych dávok, ale dôležitá je aj sociálna integrácia týchto ľudí, ktorí častokrát trpia nedostatkom práce a sociálneho kontaktu, a to napriek ich snahe zamestnať sa. Nedostatok sociálnej interakcie s inými osobami v pracovnom prostredí môže ovplyvňovať kvalitu života znevýhodnených a zraniteľných osôb, ktoré sa naopak pri poskytnutej šanci stávajú aktívnejšími v spoločnosti.

Častokrát sú práve rôzne sociálne podniky aktívnejšie vo vykonávaní čiastkových prác s určitou pridanou hodnotou, aby vedeli konkurovať aj bežným podnikom.

Prínos v aplikácii tohto sociálneho hľadiska však možno nájsť aj priamo vo vzťahu k verejnému obstarávateľovi, kedy môže významným spôsobom nielen pomôcť zviditeľniť problematiku zamestnávania zraniteľných a znevýhodnených osôb, ale svojím prístupom nadviazať nové kontakty a vytvoriť nové projekty,

ktoré budú mať nielen priaznivý vplyv na dobré meno a ekonomiku verejného obstarávateľa, ale aj na spoločnosť, ktorá častokrát nemyslí na ľudí, ktorí majú nie z vlastnej príčiny sťažený život v spoločnosti.

Na takúto zmenu stačí častokrát identifikovanie priorít spoločnosti a identifikovanie potenciálnych riešení, ktorých výsledkom bude podpora zamestnanosti. Pri poznaní situácie v spoločnosti a na trhu sa častokrát vynárajú ďalšie nápady, riešenia a inovácie spojené s vytváraním nových sociálnych a predovšetkým udržateľných riešení. Aj požadovaním nových prístupov a riešení môže byť zvýšená konkurencia medzi dodávateľmi, ktorá môže v konečnom dôsledku priniesť výhodnejšie ponuky aj pre obstarávateľské subjekty.

Najdôležitejšia je však komunikácia so všetkými zainteresovanými stranami, akým spôsobom je možné čo najviac rozšíriť sociálny vplyv. Je potrebné si uvedomiť, že aj vyhradením zákazky pre určité špecifické subjekty alebo zapojením sociálnych podnikov do zákaziek, poskytujeme príležitosti subjektom rozšíriť svoju činnosť, kapacity a zamestnať oveľa viac osôb, ktoré sa o prácu uchádzajú, avšak stále trpia nedostatkom príležitostí pre svoj rozvoj a čo najhodnotnejší život, aký im ich zdravotné alebo sociálne znevýhodnenie dokáže umožniť.

1.3. Príklady z praxe

K nasledujúcim praktickým príkladom z praxe úrad uvádza, že tieto sú uvádzané príkladom, a teda pri aplikácii sociálneho hľadiska podporujúceho zamestnanosť je potrebné prispôbiť určenie sociálneho hľadiska a textácie k príslušnému predmetu zákazky tak, aby bol súladný so zákonom o verejnom obstarávaní a reflektoval na predmet zákazky.

Príklad č. 1

Sociálne hľadisko „Zamestnanosť“

Forma aplikovania: Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Predmet zákazky: Poskytovanie verejnoprospešných služieb

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Výkon dohľadu: Konanie o preskúmanie úkonov kontrolovaného po uzavretí zmluvy z vlastného podnetu úradu

Rozhodnutie úradu č. 14876-6000/2019-OD/7 zo dňa 9. 12. 2020

(úrad konštatoval porušenie § 44 ods. 1 a zároveň § 10 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní, najmä princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov a princíp hospodárnosti a efektívnosti z dôvodu, že **verejný obstarávateľ nestanovil objektívne kritériá na vyhodnotenie ponúk**, pričom uvedené porušenie zákona o verejnom obstarávaní **mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania**)

Verejný obstarávateľ stanovil Kritériá na vyhodnotenie ponúk nasledovne:

1. Cena celkom za rok v EUR s DPH 80 bodov

2. Priemerný počet zamestnaných osôb (ako sociálne hľadisko) 20 bodov

Hodnota kritéria č. 2 sa stanoví ako ročný priemer zamestnaných osôb (z radov nezamestnaných) za 12 mesiacov. Víťazná ponuka obsahovala v Kritériu č. 2 priemerný počet zamestnaných osôb – 10,5

V zmluve obstarávateľsky subjekt uviedol iba požiadavku, že úspešný uchádzač musí zamestnať minimálne 2 osoby, z čoho vyplýva, že kritérium nebolo premietnuté do zmluvy => úspešný uchádzač nie je viazaný svojou ponukou

Úrad vykonal kontrolu v rámci konania o preskúmaní úkonov kontrolovaného (verejného obstarávateľa) po uzavretí zmluvy z vlastného podnetu, v ktorom konštatoval porušenie § 44 ods. 1 a zároveň § 10 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní, najmä princípu nediskriminácie hospodárskych subjektov a princípu hospodárnosti a efektívnosti z dôvodu, že **verejný obstarávateľ nestanovil objektívne kritériá na vyhodnotenie ponúk**, pričom uvedené porušenie zákona o verejnom obstarávaní **mohlo mať vplyv na výsledok** verejného obstarávania.

Účelom stanovenia kritérií na vyhodnotenie ponúk je hodnotenie návrhov na plnenie jednotlivých kritérií, ktoré sú uvedené v ponukách uchádzačov. Tieto však musia súvisieť s predmetom zákazky, pričom prostredníctvom nich sú hodnotené ponuky uchádzačov predložené vo vzťahu k požadovanému predmetu zákazky. Hodnotiace kritériá majú byť zamerané na obsah a kvalitu zmluvného záväzku vo vzťahu k predmetu zákazky. Verejný obstarávateľ, resp. obstarávateľ

je tak ako v celom procese verejného obstarávania, tak aj pri určení jednotlivých kritérií na vyhodnotenie ponúk a pravidiel ich uplatnenia, povinný postupovať okrem iného aj v súlade so základnými princípmi verejného obstarávania.

V tomto verejnom obstarávaní verejný obstarávateľ stanovil Kritériá na vyhodnotenie ponúk nasledovne:

1. **Cena celkom za rok v EUR s DPH 80 bodov**
2. **Priemerný počet zamestnaných osôb (ako sociálne hľadisko) 20 bodov**

Obstarávateľsky subjekt v súťažných podkladoch v rámci časti B.1 „Opis predmetu zákazky“ uviedol, že predmetom zákazky sú služby v odpadovom hospodárstve, údržba, čistenie miestnych komunikácií, zimná údržba miestnych komunikácií vrátane manuálnych činností, diagnostika a čistenie dažďovej kanalizácie a vpustov na miestnych komunikáciách a iné verejnoprospešné služby.

Z časti B.2 „Spôsob stanovenia ceny“ súťažných podkladov však bolo zrejmé, že verejný obstarávateľ požaduje, aby uchádzači predložili návrh cien len za služby v odpadovom hospodárstve, ktoré konkretizoval v ním spísanej tabuľke, pričom ďalej uviedol, že uchádzači majú predložiť cenník aj za práce a služby, ktoré nie sú uvedené vo vyššie spomínanej tabuľke, teda za služby údržby, čistenie miestnych komunikácií, zimnej údržby miestnych komunikácií vrátane manuálnych činností, diagnostika a čistenie dažďovej kanalizácie a vpustov na miestnych komunikáciách a iné verejnoprospešné služby, pričom predmetný cenník bude tvoriť prílohu zmluvy č. 2. Vo vzťahu k cene si verejný obstarávateľ ale ako kritérium na vyhodnotenie ponúk stanovil celkovú cenu za rok v EUR len za služby v odpadovom hospodárstve (80 bodov). **Takto stanovené kritériá na vyhodnotenie ponúk nezohľadňovali celkovú cenu za poskytnutie predmetu zákazky ako takého, keďže obstarávateľsky subjekt pri vyhodnocovaní ponúk na základe stanovených kritérií nebral do úvahy celý predpokladaný rozsah zákazky, ktorý zamýšľal uvedeným postupom obstaráť a zároveň neboli nacenené všetky služby, ktoré obstarávateľsky subjekt zamýšľal obstaráť.**

V kritériu č. 2 a to „Priemerný počet zamestnaných osôb“ (váha 20 bodov) verejný obstarávateľ uplatnil sociálne hľadisko týkajúce sa podpory zamestnanosti, v rámci ktorého požadoval od uchádzača uviesť návrh

priemerného ročného počtu zamestnaných osôb na pomocné a sezónne práce za kalendárny rok z radov nezamestnaných osôb mesta Holíč a jeho blízkeho okolia. Obstarávateľsky subjekt si však uvedené kritérium žiadnym spôsobom nevyhmienil v rámci zmluvy o poskytovaní verejných služieb. V rámci čl. VI „Práva a povinnosti zmluvných strán“ v bode 6.8 predmetnej zmluvy uviedol v súvislosti s predmetným kritériom č. 2 iba nasledovné cit.: „Počas trvania zmluvného vzťahu vyplývajúceho z tejto zmluvy je Poskytovateľ povinný zamestnávať ročne aspoň 2 osoby s trvalým pobytom v okrese Skalica, evidovaných v evidencii nezamestnaných, a to na pomocné a sezónne nekvalifikované práce a činnosti (čistenie, sadenie, kosenie, hrabanie, zametanie, upratovanie kopanie, natieranie, zber, zväžanie, odhrňanie snehu a pod.),“ **pričom obstarávateľsky subjekt v identickom znení uzatvoril predmetnú zmluvu s úspešným uchádzačom.** Z uvedeného je zrejmé, že obstarávateľsky subjekt v rámci predmetnej zmluvy žiadnym spôsobom nevyhmienil uplatnenie daného kritéria, sociálneho hľadiska, následkom čoho úspešný uchádzač nemusí byť viazaný svojou ponukou. Keďže si obstarávateľsky subjekt náležitým spôsobom nevyhmienil predmetné kritérium v rámci zmluvy uzavretej s úspešným uchádzačom, nie je zo strany kontrolovaného vymožitelné.

V tejto súvislosti úrad konštatoval, že povinnosťou kontrolovaného je vyhodnocovať ponuky na základe objektívnych kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktoré súvisia s predmetom zákazky, s cieľom určiť ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku, čo nie je možné dosiahnuť v prípade, kedy úspešný uchádzač nie je viazaný svojou ponukou.

Uvedeným konaním kontrolovaného de facto došlo k upusteniu od daného kritéria na vyhodnocovanie ponúk v rámci plnenia predmetu zákazky, nakoľko úspešný uchádzač nebol viazaný svojou ponukou.

Príklad č. 2

Sociálne hľadisko „Zamestnanosť“

Forma aplikovania: Osobitná podmienka plnenia zmluvy

Predmet zákazky: Pranie bielizne, dezinfekcia, bielenie, žehlenie, skladanie, balenie posteľnej bielizne, operačnej bielizne, ostatnej bielizne, pracovných odevov pre zamestnancov, vrátane infekčnej bielizne

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Zákazka vyhlásená zverejnením oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania vo Vestníku verejného obstarávania č. 240/2020 z 11.11.2020 pod zn. 42747 – MSS

Osobitná podmienka plnenia zmluvy - Zhotoviteľ sa na základe predloženej ponuky zaväzuje mať zamestnanú min. 1 osobu so zdravotným postihnutím, resp. zamestnať min. 1 osobu so zdravotným postihnutím, a to počas celej doby poskytovania predmetu zmluvy

Verejný obstarávateľ určil sociálne hľadisko zamestnanosti ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy, ktorá znela: „zhotoviteľ sa na základe predloženej ponuky zaväzuje mať zamestnanú min. 1 osobu so zdravotným postihnutím, resp. zamestnať min. 1 osobu so zdravotným postihnutím, a to počas celej doby poskytovania predmetu zmluvy“.

Verejný obstarávateľ určil, kedy bude považovať povinnosť za splnenú, a to nasledovne:

Povinnosť týkajúca sa mať zamestnanú osobu so zdravotným postihnutím sa považuje za splnenú:

- ak osoba so zdravotným postihnutím, ktorú zamestnávateľ zamestnal pred uzatvorením tejto zmluvy, bude zamestnaná počas celej doby poskytovania predmetu zmluvy,
- ak dôjde k zamestnaniu takejto osoby počas celej doby poskytnutia predmetu zmluvy.

Verejný obstarávateľ taktiež určil, že ak v priebehu plnenia zmluvy dôjde ku skončeniu pracovného pomeru s osobou, ktorú sa zaväzuje mať zhotoviteľ zamestnanú podľa príslušného článku zmluvy a zhotoviteľ nemá zamestnanú minimálne jednu osobu spĺňajúcu podmienku podľa príslušného bodu zmluvy, je zhotoviteľ povinný zamestnať iného zamestnanca spĺňajúceho podmienku.

Verejný obstarávateľ taktiež určil sankcie pre prípadné neplnenie ním stanovených požiadaviek. V súťažnej dokumentácii taktiež určil povinnosti týkajúce sa preukazovania splnenia požiadaviek, a to nasledovne (príkladmo uvedené):

Zhotoviteľ je povinný na základe výzvy objednávateľa bezodkladne predložiť doklad/resp. dôkaz o zamestnaní každej osoby, ktorou zhotoviteľ preukazuje splnenie podmienky podľa bodu 11.2.

Z dôkazu musí byť zrejmé splnenie podmienky:

11.2.2.1 mať zamestnanú osobu so zdravotným postihnutím (napr. pracovná zmluva, dohoda o vykonaní práce a pod., vrátane čestného prehlásenia zamestnanca so zdravotným postihnutím, kópia preukazu občana so zdravotným postihnutím). Nepredloženie dôkazu o zamestnaní osoby/osôb, ktorými zhotoviteľ preukazuje splnenie povinnosti podľa bodu 11.2, v lehote do 7 kalendárnych dní od doručenia výzvy, bude predmetom zmluvnej pokuty vo výške 4 000,00 EUR. Druh pracovného pomeru nie je verejným obstarávateľom určený.

11.2.2.2 zamestnať osobu so zdravotným postihnutím (napr. pracovná zmluva, dohoda o vykonaní práce a pod., vrátane čestného prehlásenia uchádzača o zamestnanie a potvrdenia z príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny). Nepredloženie dôkazu o zamestnaní osoby/osôb, ktorými zhotoviteľ preukazuje splnenie povinnosti podľa bodu 11.2, v lehote do 7 kalendárnych dní od doručenia výzvy, bude predmetom zmluvnej pokuty vo výške 4 000,00 EUR. Druh pracovného pomeru nie je verejným obstarávateľom určený.

11.2.3 Splnenie zamestnania osoby so zdravotným postihnutím preukáže zhotoviteľ:

11.2.3.1 čestným vyhlásením každého zamestnanca so zdravotným postihnutím a kópiou preukazu občana so zdravotným postihnutím, súhlasom zamestnanca so spracovaním osobných údajov.

11.2.3.2 čestným vyhlásením každého uchádzača o zamestnanie - osoby so zdravotným postihnutím a relevantným potvrdením príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o zaradení uchádzača do evidencie nezamestnaných, súhlasom uchádzača o zamestnanie so spracovaním osobným údajov.

11.2.4 V prípade, že dôjde k zmene zamestnanca - osoby so zdravotným postihnutím, ktorým zhotoviteľ preukazuje splnenie povinnosti v zmysle bodu 11.2, je zhotoviteľ povinný bezodkladne, najneskôr do 7 kalendárnych dní pred

dňom, ktorý predchádza dňu, v ktorom nastane zmena zamestnanca – osoby so zdravotným postihnutím, písomne oznámiť objednávateľovi zmenu tejto osoby so zdravotným postihnutím s predložením dokladov/resp. dôkazov o zamestnaní novej osoby so zdravotným postihnutím v zmysle bodu 11.2.2.2 (napr. pracovná zmluva, dohoda o vykonaní práce a pod. vrátane čestného prehlásenia uchádzača o zamestnanie a potvrdenia z príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny) s uvedením mena osoby so zdravotným postihnutím, ktorá bude nahradená. Neposkytnutie informácií o zmene osoby so zdravotným postihnutím a nepredloženie dôkazov o zamestnaní novej osoby so zdravotným postihnutím v zmysle bodu 11.2.2.2, ktorými zhotoviteľ preukazuje splnenie povinnosti podľa bodu 11.2, bude predmetom zmluvnej pokuty vo výške 4 000,00 EUR.

Príklad č. 3

Sociálne hľadisko „Zamestnanosť“

Forma aplikovania: Osobitná podmienka plnenia zmluvy

Predmet zákazky: Výstavba/rekonštrukcia pozemných komunikácií v obci Muránska Dlhá Lúka

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Výkon dohľadu: Konanie o preskúmaní úkonov kontrolovaného pred podpisom zmluvy

Rozhodnutie úradu č. 8832-6000/2021-OD/4 zo dňa 8. 10. 2021

(úrad nezistil porušenie zákona o verejnom obstarávaní, ktoré malo alebo mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania)

Osobitná podmienka plnenia zmluvy – Úspešný uchádzač, ako svoju zmluvnú povinnosť, zabezpečí zamestnanie podľa zákona č. 311/2001 Z. z. (Zákonník práce) minimálne dvoch osôb spĺňajúcich kumulatívne predpoklady uvedené v písm. a) a b) nižšie minimálne počas doby realizácie stavebných prác.

Úspešný uchádzač, ako svoju zmluvnú povinnosť, zabezpečí zamestnanie podľa zákona č. 311/2001 Z. z. (Zákonník práce) minimálne dvoch osôb spĺňajúcich kumulatívne predpoklady uvedené v písm. a) a b) nižšie minimálne počas doby realizácie stavebných prác, a to využitím všetkých prostriedkov, ktoré mu na to právny poriadok SR poskytuje:

a) patria k marginalizovanej rómskej komunite, a zároveň

b) sú nezamestnané, pričom uprednostnené budú dlhodobo nezamestnané osoby.

V ďalšom príklade z praxe bola predmetom zákazky Výstavba/rekonštrukcia pozemných komunikácií v obci Muránska Dlhá Lúka. Túto zákazku úrad kontroloval v rámci preskúmania úkonov kontrolovaného pred podpisom zmluvy, v ktorom nezistil žiadne porušenie zákona o verejnom obstarávaní.

Verejný obstarávateľ požadoval v rámci osobitnej podmienky plnenia zmluvy, aby úspešný uchádzač, ako svoju zmluvnú povinnosť, zabezpečil zamestnanie podľa zákona č. 311/2001 Z. z. (Zákonník práce) minimálne dvoch osôb spĺňajúcich kumulatívne predpoklady uvedené v písm. a) a b) minimálne počas doby realizácie stavebných prác, a to využitím všetkých prostriedkov, ktoré mu na to právny poriadok SR poskytuje.

Malo ísť o splnenie týchto podmienok:

- a) osoby patria k marginalizovanej rómskej komunite, a zároveň
- b) sú nezamestnané, pričom uprednostnené budú dlhodobo nezamestnané osoby.

Verejný obstarávateľ uviedol, že pri hľadaní vhodných uchádzačov o zamestnanie spĺňajúcich kumulatívne predpoklady podľa písm. a) a b) vyššie, poskytne zhotoviteľovi potrebnú súčinnosť spočívajúcu v predložení zoznamu osôb, ktoré tieto predpoklady spĺňajú. Splnenie predpokladov uchádzačmi o zamestnanie podľa písm. a) a b) vyššie sa preukáže čestným vyhlásením uchádzača o zamestnanie o tom, že patrí k marginalizovanej rómskej komunite a relevantným potvrdením príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o zaradení uchádzača do evidencie dlhodobo nezamestnaných. Ak zhotoviteľ nevyberie zo zoznamu osôb predloženého verejným obstarávateľom vhodného uchádzača o zamestnanie, je zhotoviteľ oprávnený zamestnať iné osoby spĺňajúce kumulatívne predpoklady podľa písm. a) a b) vyššie. Verejný obstarávateľ zaviazal zhotoviteľa na preukázanie splnenia povinnosti zamestnať dve osoby spĺňajúce predpoklady podľa písm. a) a b) vyššie, a to predložením dokumentov preukazujúcich jej splnenie (**napr. pracovná zmluva, dohoda o vykonaní práce a podobne, vrátane čestných prehlásení uchádzačov o zamestnanie a potvrdenia z príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny**). Verejný obstarávateľ taktiež určil, že zmluvná povinnosť týkajúca sa zamestnania dvoch osôb spĺňajúcich kumulatívne predpoklady uvedené v písm. a) a b) vyššie bude považovaná za splnenú, ak dôjde k zamestnaniu týchto osôb

počas celej doby realizácie stavebných prác. Pod pojmom „zamestnať“, sa rozumie uzatvorenie zmluvného typu s vybraným uchádzačom o zamestnanie podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce, pracovnej zmluvy na dobu určitú, pracovnej zmluvy na dobu neurčitú alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Uchádzač uzatvorí pracovnú zmluvu alebo dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru s uchádzačom o zamestnanie najneskôr pätnásť pracovných dní pred dátumom začatia stavebných prác tak, aby uchádzač o zamestnanie vykonával prácu podľa pracovnej zmluvy alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru najneskôr odo dňa začatia stavebných prác podľa tejto zmluvy. Uchádzač je povinný preukázať uzatvorenie pracovnej zmluvy alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru s uchádzačom o zamestnanie objednávateľovi bezodkladne po jej uzatvorení. Ak v priebehu plnenia zmluvného vzťahu príde z akéhokoľvek dôvodu k ukončeniu pracovnej zmluvy alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru s osobami, ktoré zhotoviteľ zamestnal podľa tohto článku, tak má zhotoviteľ povinnosť najneskôr do sedem dní od ukončenia pracovnej zmluvy alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru zamestnať iného uchádzača o zamestnanie spĺňajúceho danú podmienku.

Aj v tomto príklade je možné vidieť, že je dôležité nielen určiť osobitnú podmienku plnenia zmluvy, ale jasne definovať, ako sa má preukázať jej splnenie, aký je mechanizmus výmeny zamestnanca v prípade jeho nemožnosti pokračovať v plnení a taktiež je dôležité určiť sankcie pre prípadné neplnenie tejto podmienky.

1.4. Odporúčania

Na to, aby bolo sociálne hľadisko uplatnené čo najefektívnejšie pre všetky zúčastnené strany, je dôležité myslieť komplexne a snažiť sa podchytiť čo najširšiu škálu faktorov, ktoré môžu ovplyvniť výsledok verejného obstarávania. Pri každom verejnom obstarávaní, kde je zamýšľané použitie sociálneho hľadiska týkajúceho sa podpory zamestnanosti, je potrebné myslieť najmä na tieto skutočnosti:

1. **analyzovanie trhu (možnosti dodávateľov) a cieľov v pripravovanom verejnom obstarávaní** (hospodárnosť, efektívnosť, prínosy), aby boli zodpovedané otázky týkajúce sa vhodnosti a realizovateľnosti zamýšľaného sociálneho hľadiska vo vzťahu k predmetu zákazky,
2. zodpovedanie otázky, či je predmet zákazky vhodný, aby sa na jeho plnení podieľali aj zdravotne znevýhodnené osoby alebo zraniteľné osoby,
3. stanoviť sociálne hľadisko spôsobom, ktorý bude nediskriminačný, a nebude obmedzovať trh a neprímerane zaťažovať potenciálnych záujemcov pri príprave ponuky,
4. **zváženie, kde by bolo najvhodnejšie začleniť sociálne hľadisko do súťažnej dokumentácie**, a teda či bude sociálne hľadisko vyžadované v rámci opisu predmetu zákazky a zmluvných podmienok, alebo kritérií na vyhodnotenie ponúk, a to v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní,
5. **dôležité je formulovanie požiadaviek na podporu zamestnanosti** jednoznačne, zrozumiteľne a jednotne v celej dokumentácii, to znamená, aby požiadavky na splnenie sociálneho hľadiska neumožňovali rozdielny výklad v rôznych častiach dokumentácie, a teda aby bolo zrejmé, čo sa požaduje predložiť, kedy, akou formou, ako sa bude vyhodnocovať, ako a za akých podmienok je možné nahradiť osobu, ktorá už nie je spôsobilá podieľať sa na plnení, aké prípadné sankcie hrozia za neplnenie deklarovaného sociálneho hľadiska, napr. zamestnanie dlhodobo nezamestnaných osôb alebo osôb, ktoré sú zdravotne znevýhodnené...,
6. zvážiť použitie ako rozstrelového kritéria kritérium, v ktorom bude zohľadnené sociálne hľadisko, **nakol'ko k jeho uplatneniu nemusí nikdy prísť**, preto by sa v prípade jeho neuplatnenia nemohlo zarátať do povinnej kvóty v zmysle § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní,
7. dôležité je taktiež zmluvne podchytiť aplikáciu sociálneho hľadiska, aby bolo právne vymožiteľné,
8. **zaistenie dostatočných sankčných a kontrolných mechanizmov plnenia sociálneho hľadiska.**

Najčastejšie býva sociálne hľadisko týkajúce sa podpory zamestnanosti zahrnuté v predmetoch plnenia ako sú napr. **upratovacie práce, údržba zelene a technické služby, zabezpečenie občerstvenia a stravovania,**

výroba rôznych výrobkov, výroba nábytku a vybavenia interiérov, grafické služby, výroba propagačných predmetov, pranie, šitie, žehlenie, prípadne určitý typ stavebných prác.

2 Podpora vzdelanosti/praxe

2.1. Možnosti podpory

Potreba uplatnenia podpory vzdelávania ako sociálneho hľadiska vznikla hneď z viacerých dôvodov. Z praxe vyplynulo, že existujú určité predmety plnenia zákaziek, ktoré si vzhľadom na svoju povahu plnenia, či personálne kapacity, ktorými sú vykonávané, vyžadujú vysokú mieru odbornosti. Každý obstarávateľský subjekt chce mať kvalitne vyškolených a odborne vzdelaných zamestnancov, ktorí svoje nadobudnuté teoretické vedomosti a zručnosti vedia aplikovať v praxi.

Jednou z možností je začlenenie do verejného obstarávania napr. študentov či absolventov rôznych odborov, a to vyžadovaním, aby sa práve tieto osoby podieľali na plnení zákazky, čím by im bolo umožnené napr. získanie požadovanej praxe alebo určitých vedomostí a skúseností.

Preto je **hlavným cieľom sociálneho hľadiska týkajúceho sa vzdelávania** poskytnúť kompetentným osobám možnosť využiť svoje odborné vedomosti, schopnosti a zručnosti na pracovnom trhu pri plnení požiadaviek zadaných obstarávateľskými subjektmi vo verejnom obstarávaní.

Akými spôsobmi je možné postupovať pri aplikácii sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní?

Aby mohlo dôjsť k správnej aplikácii sociálneho hľadiska a jeho požadovaného pozitívneho sociálneho efektu, je potrebné najskôr kvalitne nastaviť sociálne hľadisko v prípravnej fáze pred vyhlásením verejného obstarávania. Následná je jeho správna aplikácia v súlade s dodržiavaním základných princípov a so zákonom o verejnom obstarávaní.

1. Verejné obstarávanie

V praxi možno toto sociálne hľadisko v rámci súťažných podkladov začleniť do opisu predmetu zákazky ako osobitnú zmluvnú podmienku alebo ho uplatniť v kritériách na vyhodnotenie ponúk.

Z pohľadu postupov verejného obstarávania v tomto prípade môže ísť o všetky druhy zákaziek, a to zákazky s nízkou hodnotu, podlimitné zákazky, ale aj nadlimitné zákazky.

V zmluvných podmienkach by bolo možné toto sociálne hľadisko zadefinovať napr. tak, že uchádzač sa zaviazá poskytnúť bezplatnú prax študentovi.

V rámci kritérií na vyhodnotenie ponuky by bolo možné toto sociálne hľadisko premietnuť aj takým spôsobom, že bude umožnená účasť určitému počtu študentov zúčastniť sa na exkurzii alebo zapojenie študentov do zisťovania technických parametrov určitej stavby či do práce na projektovej dokumentácii.

2. Výnimky

Jednou z možností prostredníctvom, ktorej možno uplatniť podporu vzdelávania ako sociálneho hľadiska v praxi sú aj výnimky.

Úrad uvádza, že výnimky obsiahnuté v ustanovení § 1 zákona o verejnom obstarávaní zahŕňajú zákazky, ktoré sú vyňaté spod pôsobnosti zákona o verejnom obstarávaní, to znamená, že pri použití takejto výnimky nie je obstarávateľský subjekt povinný použiť niektorý z postupov stanovených zákonom o verejnom obstarávaní. Tieto výnimky sa nezarátavajú do 6 % zákonnej kvóty, ktorá je stanovená v § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní.

V prípade podpory vzdelávania úrad poukazuje na výnimku podľa § 1 ods. 12 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní. Cieľom tejto výnimky je podpora vymedzených dodávateľov, ktorí poskytujú tovar, stavebné práce alebo služby. V tomto prípade sú nimi stredné odborné školy, pokiaľ sú zabezpečované žiakmi v rámci praktického vyučovania. Typickým príkladom v prípade stredných škôl sú napr. cateringové služby.

Ak verejný obstarávateľ má záujem využiť služby verejných vysokých škôl, môže aplikovať výnimku podľa § 1 ods. 12 písm. u) zákona o verejnom

obstarávaní. Cieľom tejto výnimky je umožniť využívanie odborných skúseností a vedomostí z radov akademickej obce v prospech verejných obstarávateľov, čoho pozitívnym dôsledkom môže byť obstaranie odborných služieb za výhodnejších podmienok. Musí pritom ísť o priame poskytovanie služieb verejnou vysokou školou t. j. využitie jej personálnych a materiálnych kapacít (zamestnancov, výskumných pracovísk a pod.). Túto výnimku je možné využiť v prípade napr. rekvalifikačných kurzov pre zamestnancov.

Predmetné výnimky sú aplikovateľné len v prípade, ak jej zadávateľom je verejný obstarávateľ a ak vzhľadom na predpokladanú hodnotu ide o zákazku s nízkou hodnotou, resp. podlimitnú zákazku.

2.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska

Prínosom sociálneho verejného obstarávania so zameraním na podporu vzdelanosti alebo praxe je teda práve rozšírenie, príp. získanie znalostí či praktických skúseností a zručností v určitom odbore v rámci ponúkutej príležitosti, čo môže v konečnom dôsledku priniesť pozitívny dopad súvisiaci s lepším uplatnením týchto osôb na trhu práce aj po skončení plnenia príslušnej verejnej zákazky.

Nezanedbateľné môže byť aj získanie praxe pre študentov, vzdelávanie/zvyšovanie kvalifikácie/rekvalifikácie žiakov stredných škôl, študentov vysokých škôl, ale taktiež aj nekvalifikovaných zamestnancov, ktorí si môžu zvýšiť či získať kvalifikáciu v potrebných odboroch, prípadne zabezpečenie rekvalifikácie prostredníctvom rekvalifikačných kurzov. Od rekvalifikácie sa bude očakávať zvýšenie kvality vzdelávania s následným zvýšením efektivity a produktivity práce, resp. začlenenie dlhodobo nezamestnaných na trh práce.

Verejný obstarávateľ môže použiť toto sociálne hľadisko aj vtedy, ak chce výrazne zvýšiť efektívnosť vzdelávania a využiť služby odborných zamestnancov, napr. vysokej školy, ak plánuje vytvoriť databázu a centralizáciu poznatkov, ak chce doplniť tradičné postupy práce o nové, moderné metódy, ktoré mu prinesú lepšie ekonomické výnosy.

Výhody začlenenia tohto sociálneho hľadiska môžu priniesť aj lepší priestor spolupráce medzi inak oddelenými tímami zamestnancov. Zdieľaním vedomostí a praktických skúseností dochádza aj ku kontinuálnemu, osobnostnému rozvoju jednotlivcov, ktoré môže viesť k niekoľkonásobnému zvýšeniu efektivity v pracovnej sfére.

Zaujímavou a efektívnou aktivitou vo vzťahu k vzdelanosti sa môže javiť aj umožnenie absolvovania exkurzie žiakom jednotlivých škôl, čo môže vzbudiť záujem o štúdium niektorých odborov, ktorých profesie sú pre spoločnosť potrebné, avšak záujem o ich štúdium klesá a taktiež je to príležitosť k zvýšeniu atraktivity týchto povolání.

Predmetné sociálne hľadisko je možné požadovať pri rôznych zákazkách, ideálne pri dlhšie trvajúcich a ktoré nie sú v priebehu realizácie prerušované, ako napr. zákazky na rôzne stavebné práce, zákazky na projektové služby a podobne.

2.3. Príklady z praxe

Príklad č. 1

Sociálne hľadisko „Podpora vzdelanosti/praxe študentov“

Forma aplikovania: V oznámení o vyhlásení verejného obstarávania bola, okrem iného, v časti VI. 3) Doplnujúca informácia uvedená nasledovná informácia: „Úspešný uchádzač umožní účasť skupiny max. 7 študentov pri zisťovaní technických parametrov minimálne 4 budov. Náklady na účasť študentov sú na strane verejného obstarávateľa. Verejné obstarávanie je zamerané na sociálne aspekty“

Predmet zákazky: Energetický audit budov Žilinského samosprávneho kraja

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Zákazka vyhlásená zverejnením oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania vo Vestníku verejného obstarávania č. 23/2020 - 30.01.2020 pod zn. 5687 - MSS

Z prieskumu zverejnenej dokumentácie k verejnému obstarávaniu vyplynulo, že v žiadnom inom z dokumentov súvisiacich s predmetným verejným obstarávaním nebola uvedená zmienka o sociálnom hľadisku, ani detailnejšia informácia týkajúca sa sociálneho hľadiska – sociálne hľadisko nebolo zadefinované v opise predmetu zákazky ako osobitná podmienka plnenia zmluvy ani ako kritérium na vyhodnotenie ponúk

Uvedené verejné obstarávanie bolo síce zrušené, ale dôležité je poukázať na skutočnosť, že z takto zadefinovanej požiadavky na aplikovanie sociálneho hľadiska, v prípade úspešnosti verejného obstarávania a následnej realizácie danej zákazky, by úspešný uchádzač ani nemusel požiadavku naplniť, nakoľko proces jej aplikovania, vykonateľnosť, vymožitelnosť, kontrola, prípadne sankcia v prípade neaplikovania nebola v súťažnej dokumentácii žiadnym spôsobom určená, a teda pôvodný zámer verejného obstarávateľa – umožniť prostredníctvom danej zákazky niekoľkým študentom účasť na plnení zákazky v zadefinovanej podobe, by tak nemusel byť zo strany úspešného uchádzača vôbec naplnený, teda z pohľadu sociálneho hľadiska by nevznikol plnením tejto zákazky žiadny pozitívny sociálny efekt.

Preto je nevyhnutné už v rámci prípravy verejného obstarávania myslieť aj na tieto dôležité skutočnosti a zohľadniť ich v súťažnej dokumentácii. Aj keď zjavným zámerom verejného obstarávateľa bolo uplatniť sociálne hľadisko v tomto predmetnom obstarávaní a chcel ním umožniť vytvorenie určitého pozitívneho sociálneho vplyvu, práve jeho nedostatočným zadefinovaním bol tento jeho zámer v podstate zbytočne zmarený.

Uvádzame ďalší príklad vyžadovania sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní súvisiaceho s podporou zvýšenia praktických skúseností študentov v rámci ich študijného odboru prostredníctvom zákazky obstarávateľa.

Príklad č. 2

Sociálne hľadisko „Podpora vzdelanosti/praxe študentov“

Forma aplikovania: V oznámení o vyhlásení verejného obstarávania bola, okrem iného, v časti VI. 3) Doplnujúca informácia uvedená nasledovná informácia: „Verejné obstarávanie je zamerané na sociálne aspekty.“

Predmet zákazky: Poskytovanie rekondičných pobytov zamestnancov obstarávateľa

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Zákazka vyhlásená zverejnením oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania vo Vestníku verejného obstarávania č. 1/2021 - 04.01.2021 pod zn. 35 – MSS

Sociálne hľadisko bolo v predmetnej zmluve zadefinované v časti *Podmienky poskytovania služieb* nasledovne:

„Poskytovateľ sa zaväzuje zrealizovať na vlastné náklady počas trvania rámcovej dohody minimálne pre 1 študenta v odbore diplomovaný fyzioterapeut na príslušnej strednej zdravotníckej škole na území Slovenskej republiky alebo v rámci vysokoškolského vzdelania I. alebo II. stupňa (bakalárske alebo magisterské) v študijnom odbore fyzioterapeut na príslušnej vysokej škole na území SR bezodplatnú prax resp. prípravu za účelom zabezpečenia získania potrebných praktických skúseností v potrebnom rozsahu stanovenom v študijnom programe príslušnej školy...”

„Objednávateľ takýmto spôsobom uvádza do praxe ustanovenia smerníc EÚ o verejnom obstarávaní a ustanovení zákona 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov týkajúcich sa tzv. sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní. Dôvodom uplatnenia uvedeného záväzku je záujem objednávateľa vytvoriť podmienky a prispieť k zvýšeniu praktických skúseností študentov...”

V zmluve v časti *Práva a povinnosti zmluvných strán* bolo uvedené:

„Poskytovateľ je povinný počas trvania rámcovej dohody umožniť objednávateľovi vykonávať kontroly v priestoroch rehabilitačného a ubytovacieho zariadenia poskytovateľa, zamerané na overenie technickej spôsobilosti poskytovateľa a to najmä kontrolu technického vybavenia č. 1, v prílohe č. 2 a v prílohe č. 3. Zamestnancov objednávateľa, poverených vykonať kontrolu, oznámi objednávateľ poskytovateľovi v súlade s bodom 13.2. Kontrola bude poskytovateľovi oznámená minimálne 1 pracovný deň vopred na emailovú adresu poskytovateľa uvedenú v bode 1.2. O výsledkoch kontroly bude spísaný záznam s opisom zistených nedostatkov, ak sa vyskytnú. V prípade, ak objednávateľ zistí nedostatky v poskytovaných službách (služby sú poskytované v inom rozsahu a/alebo kvalite) a/alebo nedodržanie podmienok dohodnutých touto rámcovou dohodou, je poskytovateľ povinný zabezpečiť nápravu najneskôr do 7 kalendárnych dní od doručenia záznamu, v ktorom boli nedostatky identifikované.”

V prípade nesplnenia povinností poskytovateľa uvedenej v bode 6.10.prvá veta, zaplatí poskytovateľ objednávateľovi zmluvnú pokutu vo výške 5 000 €.”

Možno teda konštatovať, že verejný obstarávateľ mal zadefinované sociálne hľadisko, teda konkrétne aj to, čo si pod ním predstavuje, zároveň mal zadefinované obdobie, počas ktorého má byť naplnené, ako aj dôvody a ciele jeho uplatnenia. Taktiež mal určený mechanizmus kontroly výkonu plnenia zákazky u úspešného uchádzača a v prípade jeho neplnenia nechýbal v zmluve ani primeraný sankčný mechanizmus.

Nasledovný príklad je taktiež pozitívnou ukážkou podpory praxe študentov vysokej školy, ktorých verejný obstarávateľ vyžadoval zapojiť do plnenia zákazky na vypracovanie projektovej dokumentácie pre cyklotrasy.

Príklad č. 3

Sociálne hľadisko „Podpora vzdelanosti/praxe študentov“

Forma aplikovania: Zmluvná podmienka/Osobitná požiadavka na plnenie zmluvy

Predmet zákazky: Projekt pre územné rozhodnutie, stavebné povolenie a realizáciu stavby pre cyklotrasy

Postup zadania zákazky: podlimitný postup

Zákazka vyhlásená zverejnením výzvy na predkladanie ponúk vo Vestníku verejného obstarávania č. 200/2021 - 27.08.2021 pod zn. 41978 - WYS

Zo súťažných podkladov:

„23.1. Verejný obstarávateľ si uvedomuje svoju spoločenskú zodpovednosť a svoj dosah nielen v hospodárskom zmysle, ale aj v zmysle možnosti ovplyvniť sociálny vývoj v našej krajine pozitívnym smerom, napr. uprednostňovaním zamestnania znevýhodnených osôb, podporovaním študentov, kladením dôrazu na environmentálnu udržateľnosť svojich produktov a pod. Preto je úspešný uchádzač povinný zaistiť, aby sa v rámci odbornej študijnej praxe/absolventskej praxe/praxe absolventa vysokej školy (pracovného alebo obdobného pomeru) na realizácii diela podieľal aspoň jeden študent alebo absolvent vysokej školy – stavebnej fakulty alebo fakulty architektúry.

23.2. Za absolventa vysokej školy sa pre účely tejto zákazky rozumie osoba, ktorá nadobudla vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa na stavebnej fakulte alebo fakulte architektúry ktorejkoľvek vysokej školy najneskôr 1 rok spätne odo dňa vyhlásenia tohto verejného obstarávania, resp. po dni vyhlásenia tohto verejného obstarávania. Na účely splnenia tejto podmienky účasti je potrebné, aby úspešný uchádzač najneskôr v čase uzavretia zmluvy o dielo predložil verejnému obstarávateľovi doklad o tom, že osoba spĺňajúca vyššie uvedené podmienky bude pre účely plnenia tejto Zmluvy o dielo úspešnému uchádzačovi k dispozícii. Bližšie podmienky sú uvedené v návrhu Zmluvy o dielo.

23.3. Verejný obstarávateľ požaduje od úspešného uchádzača predložiť doklad o splnení požiadavky podľa bodu 23.2 tejto časti súťažných podkladov. Za doklad preukazujúci túto požiadavku sa považuje:

- doklad, ktorý preukazuje vzťah medzi študentom/absolventom a úspešným uchádzačom na základe, ktorého sa bude na plnení tejto zákazky študent/absolvent podieľať (napr. dohoda o brigádnickej práci študenta, dohoda o vykonaní práce, pracovná zmluva) a zároveň
- doklad, ktorý preukazuje, že touto osobou je študent/absolvent (napr. potvrdenie o návšteve školy, vysokoškolský diplom).“

Zo zmluvnej dokumentácie:

„Zhotoviteľ je povinný zaistiť, aby sa v rámci odbornej študijnej praxe/absolventskej praxe/praxe absolventa vysokej školy (pracovného alebo obdobného pomeru) podieľal na realizácii Diela aspoň jeden študent alebo absolvent vysokej školy – stavebnej fakulty alebo fakulty architektúry počas celého trvania tejto Zmluvy. Za absolventa vysokej školy sa pre účely tejto Zmluvy rozumie osoba, ktorá nadobudla vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa na stavebnej fakulte alebo fakulte architektúry ktorejkoľvek vysokej školy najneskôr 1 rok spätne odo dňa vyhlásenia verejného obstarávania, ktorého výsledkom je táto Zmluva, resp. po dni vyhlásenia verejného obstarávania, ktorého výsledkom je táto Zmluva (ďalej len „študent/absolvent“). Splnenie tejto podmienky Zhotoviteľ doloží dokladom, ktorý preukazuje vzťah medzi študentom/absolventom a Zhotoviteľom, na základe ktorého sa bude na plnení tejto Zmluvy študent/absolvent podieľať (napr. dohoda o brigádnickej práci študenta, dohoda o vykonaní práce, pracovná zmluva) a zároveň dokladom, ktorý preukazuje, že touto osobou je študent/absolvent (napr. potvrdenie o návšteve školy, vysokoškolský diplom), a to v rámci poskytnutia súčinnosti pri uzavretí Zmluvy.“

„Objednávateľ si vyhradzuje právo kedykoľvek v priebehu plnenia Diela požiadať Zhotoviteľa o preukázanie skutočnosti podľa predchádzajúceho bodu tejto Zmluvy a Zhotoviteľ je povinný túto skutočnosť preukázať najneskôr do 10 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti Objednávateľa.“

„V prípade, ak počas plnenia diela dôjde k ukončeniu vzťahu medzi Zhotoviteľom a študentom/absolventom, Zhotoviteľ je povinný v lehote do 20 pracovných dní zabezpečiť splnenie povinnosti podľa bodu 14 tohto článku Zmluvy novým študentom/absolventom. O tejto skutočnosti je Zhotoviteľ povinný informovať Objednávateľa,“ „V prípade, že Zhotoviteľ nedodrží povinnosť uvedenú v čl. II, bode 14 tejto Zmluvy, Objednávateľ je oprávnený od Zhotoviteľa žiadať uhradenie zmluvnej pokuty vo výške 2500,- EUR (slovom: dvetisíc päťsto eur).“

2.4. Odporúčania

Implementáciou sociálneho hľadiska do verejného obstarávania môžu verejní obstarávatelia významnou mierou prispieť k dosiahnutiu sociálnych cieľov vo

verejnom obstarávaní, čo má nezanedbateľný vplyv na kvalitu riešenia celospoločenských problémov a tiež na dosiahnutie stanovených sociálnych cieľov.

Pri zvažovaní, ktoré sociálne hľadisko je pre zákazku to najvhodnejšie a hlavne realizovateľné, je potrebné myslieť na niekoľko základných skutočností:

1. Vykonať analýzu vo vzťahu k pripravovanej zákazke a v súvislosti s tým zvážiť všetky aspekty zamýšľaného sociálneho hľadiska (vhodnosť jeho použitia, forma jeho vyžadovania a pod.) i možnosti dodávateľov, resp. trhu. Vhodným nástrojom na vykonanie takejto analýzy je prieskum trhu, ktorý dokáže zodpovedať mnoho otázok týkajúcich sa reálnej možnosti plnenia sociálneho hľadiska z pohľadu dodávateľa.

2. Správne zahrnutie sociálneho hľadiska do súťažnej dokumentácie, t. j. dôsledne zvážiť, či bude sociálne hľadisko vyžadované v opise predmetu zákazky ako osobitná podmienka plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk, a to v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní.

3. Kľúčové je stanovenie takých možností začlenenia sociálneho hľadiska do verejného obstarávania, ktoré umožnia v rámci podpory vzdelávania študentov, absolventov i mladých ľudí získať požadovanú prax, určité penzum vedomostí či skúseností za predpokladu, že stanovené podmienky budú nespochybniteľné, stanovené jednoznačne a zrozumiteľne, prípadne ktoré umožnia získanie potrebnej praxe osobám bez akejkoľvek praxe, či zvýšenie kvalifikácie, alebo umožnia rekvalifikáciu osobám, ktoré sú kvalifikované v obore, v ktorom sa dlhodobo nevedia zamestnať.

a) V praxi možno takéto sociálne hľadisko začleniť do verejného obstarávania vyžadovaním v rámci súťažných podkladov, aby sa na príprave projektovej dokumentácie podieľali napr. aj študenti posledného ročníka vysokej školy, samozrejme za dohľadu odborníka.

b) Ďalšou možnosťou môže byť požiadavka na zapojenie nekvalifikovaných zamestnancov, ktorí si môžu zvýšiť či získať kvalifikáciu v potrebných odboroch, prípadne zabezpečenie rekvalifikácie.

c) Zaujímavou a efektívnou aktivitou vo vzťahu k vzdelanosti sa môže javiť aj umožnenie absolvovania exkurzie žiakom škôl, čo môže vzbudiť záujem o štúdium niektorých odborov, či zvýšiť atraktivitu určitých povolání.

4. Zaistenie kontroly plnenia sociálneho hľadiska a stanovenie prípadných sankcií za nesplnenie stanovených kritérií. Primeraný sankčný mechanizmus je potrebné uplatniť v prípade, že dodávateľ nebude plniť svoje záväzky. Pokiaľ sú podmienky plnenia zmluvy určené, je nevyhnutné vyžadovať od dodávateľa ich plnenie a taktiež ich plnenie počas trvania zmluvy priebežne monitorovať a kontrolovať, pričom musí byť v zmluve jasne uvedená zodpovednosť za dodržiavanie a podávanie správ.

Sociálne verejné obstarávanie je teda príležitosťou, ako môže štát a jeho inštitúcie prispieť k zabezpečeniu zvýšenia kvality života ľudí, ktorí to skutočne potrebujú.

3 Podpora malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov

3.1. Možnosti podpory

Verejné obstarávanie má veľký potenciál pre podporu malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov, ktorí môžu na verejnom obstarávaní participovať ako hlavní dodávatelia alebo subdodávatelia. Existujú však rôzne prekážky, ktoré im bránia v možnej účasti vo verejnom obstarávaní, týkajúce sa napr. ich administratívnych, finančných alebo technických kapacít.

V Nariadení Európskej komisie č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (ďalej aj ako „nariadenie“), sa v prílohe č. 1 v článku 1 a 2 nachádza definícia podniku vrátane kategorizácie MSP. Podľa čl. 1 prílohy č.1 nariadenia sa za podnik považuje každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právnu formu. Patria sem najmä samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, a partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Čl. 2 prílohy č. 1 nariadenia vymedzuje počet pracovníkov a finančné limity určujúce kategórie podnikov nasledovne:

Kategória podniku	Počet zamestnancov (hlavné kritérium)	Ročný obrat (vedľajšie kritérium)	Celková ročná súvaha (vedľajšie kritérium)
Mikro podnik	1 až 9	≤ 2 000 000 €	≤ 2 000 000 €
Malý podnik	10 až 49	≤10 000 000 €	≤ 10 000 000 €
Stredný podnik	50 až 249	≤50 000 000 €	≤ 43 000 000 €

Do konkrétnej kategórie spadá teda taký podnik, ktorý disponuje príslušným počtom zamestnancov (hlavné kritérium) a zároveň spĺňa aspon jedno vedľajšie kritérium týkajúce sa ročného obratu alebo celkovej ročnej súvahy.

Zo strany obstarávateľských subjektov, je niekoľko možností, ako podporiť zapojenie týchto subjektov do verejného obstarávania, avšak aj tu je dôležité klásť dôraz na viaceré skutočnosti, ako napríklad:

1. Komunikácia: Základným pilierom v oblasti podpory MSP by mala byť vzájomná komunikácia medzi verejnými obstarávateľmi, resp. obstarávateľmi, a subjektami spadajúcimi do kategórie MSP. Častokrát býva problematický nedostatok informácií o pripravovaných verejných obstarávaní, k čomu by mohla prispieť najmä komunikácia o príležitostiach zapojiť sa do verejných obstarávaní, a to napr. zverejňovaním plánovaných verejných obstarávaní zo strany obstarávateľských subjektov, či už na príslušnom webovom sídle alebo v profile obstarávateľského subjektu, alebo formou uskutočňovania prípravných trhových konzultácií, aby bol pre tieto subjekty poskytnutý dostatočný čas na prípravu svojich personálnych, administratívnych, finančných a kapacitných možností, prípadne zváženie uzatvorenia partnerstiev, ktoré im zvýšia šancu stať sa úspešným uchádzačom, napr. účasťou vo forme skupiny dodávateľov.

Cieľom uplatnenia tohto sociálneho hľadiska je prijať opatrenia, ktoré budú viesť k zabezpečeniu zvýšenia účasti týchto podnikov v procese verejného obstarávania. Nemenej dôležitá je však aj aktivita zo strany subjektov pôsobiacich na trhu v prípade ich záujmu byť účastníkom verejného obstarávania, a to najmä pri zákazkách s nižším finančným limitom, kde by sa taktiež mohli uplatniť ako úspešní dodávatelia. Dôležité je informovať trh o svojom pôsobení, napr. zaslaním firemného katalógu či propagačnej brožúry, prezentáciou spoločnosti, alebo pozvaním na propagačné stretnutie. Aj tieto

aktivity môžu podporiť vzájomnú komunikáciu medzi obstarávateľskými subjektami a MSP.

2. Zvyšovanie profesionalizácie: Pre MSP je aj vzhľadom na ich častokrát obmedzené personálne obsadenie, venujúce sa administratívnym činnostiam, problematické zorientovať sa v rôznych postupoch verejného obstarávania a komunikačných mechanizmoch a systémoch, cez ktoré sa realizujú verejné obstarávania. Aj nedostatok informácií môže mať za následok obmedzený prístup MSP k verejným obstarávaniam. Práve už spomínanou efektívnou komunikáciou a zvyšovaním povedomia o možnostiach zapojenia sa do pripravovaných verejných obstarávaní a vysvetľovaním postupov a spôsobov, akými sa MSP môžu zapojiť, môžu dopomôcť obstarávateľské subjekty k širšej hospodárskej súťaži, a vplyvom zvyšovania konkurencie väčšou účasťou MSP aj k hospodárnejšiemu a kvalitnejšiemu výsledku verejného obstarávania.

Aj z týchto dôvodov je dôležité odstraňovať bariéry, ktoré spočívajú v neznalosti informačných systémov, prostredníctvom ktorých prebieha proces realizácie zákazky, nezrozumiteľnosť, komplikovanosť súťažnej dokumentácie k verejnému obstarávaniu a podobne.

3. Dôraz na prípravu súťažnej dokumentácie: Často sa úrad v rámci svojej dohľadovej činnosti stretáva s porušeniami zákona o verejnom obstarávaní, ktoré súvisia najmä so zmatečným, nejasným a nezrozumiteľným opisom predmetu zákazky, neprimerane určenými podmienkami účasti a s neobjektívne určenými kritériami na vyhodnotenie ponúk. Preto je kľúčové venovať dostatok času príprave súťažnej dokumentácie, aby sa predchádzalo porušeniam zákona o verejnom obstarávaní a často zbytočnému a časovo zaťažujúcemu vysvetľovaniu súťažných podkladov. Aj nejasne formulovaná súťažná dokumentácia a zbytočné a neprimerané nároky na požadované plnenie, ktoré nemajú vplyv na jeho kvalitu, môžu odradiť MSP od účasti vo verejnom obstarávaní, preto je veľmi dôležité, aj s ohľadom na snahu podporiť účasť MSP vo verejných obstarávaní, mať na zreteli nasledovné skutočnosti:

- určenie primeraných podmienok účasti,
- nastavenie zmluvných podmienok zrozumiteľne, to znamená najmä jasne stanoviť všetky dohodnuté plnenia, práva a povinnosti, požiadavky, sankcie, a pod.,

- zváženie určenia dlhšej ako zákonnej lehoty na predkladanie ponúk zohľadňujúc kapacitné možnosti MSP, nakoľko práve MSP potrebujú často externé právne a iné odborné služby, a to najmä pri formulovaní a príprave adekvátnej ponuky,
- zváženie výšky zábezpeky, aby sa nestala nástrojom zúženia trhu len pre menšie finančné možnosti niektorých MSP voči väčším spoločnostiam.

4. Dôraz na určovanie kritérií na vyhodnotenie ponúk: Obstarávateľské subjekty mnohokrát pristupujú k určovaniu kritérií na vyhodnotenie ponúk spôsobom, ktorý zohľadňuje len najnižšiu cenu za obstarávaný predmet zákazky. Dôležité je však prihliadať aj na kvalitu plnenia, dlhodobé náklady na obstarávaný predmet zákazky a efektívnosť a hospodárnosť predmetu zákazky, ktorá často pramení práve z vyžadovania dostatočnej kvality plnenia. Práve MSP môžu byť kľúčové pri prinášaní nových a inovatívnych nápadov a spôsobov, ako poskytnúť vo výsledku čo najhodnotnejšie plnenie.

5. Delenie zákazky na časti: Podporiť účasť MSP vo verejnom obstarávaní je možné aj prostredníctvom delenia zákazky na časti v zmysle § 28 zákona o verejnom obstarávaní. Aj v tomto prípade je veľmi dôležitá komunikácia voči MSP, napr. pri prípravných trhových konzultáciách alebo počas predstavovania plánu verejného obstarávania. Aj pri zákazkách väčšieho rozsahu sa môžu stať MSP úspešným uchádzačom v konkrétnej časti zákazky. Rozdelením zákazky na časti možno veľakrát znížiť MSP nároky na finančné, kapacitné a technické možnosti, ktoré MSP pri zákazkách väčšieho rozsahu mnohokrát nevedia splniť.

Dôležité je však rozlišovanie medzi rozdelením zákazky na časti podľa § 28 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní a nedovoleným rozdelením zákazky podľa § 6 ods. 16 zákona o verejnom obstarávaní, ktoré je neprípustné. O rozdelenie zákazky podľa § 6 ods. 16 zákona o verejnom obstarávaní ide v prípade, keď verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ rozdelí rovnaké, či obdobné plnenie zákazky do viacerých zákaziek a pre každú z nich vyhlási samostatné verejné obstarávanie (samostatný postup zadávania zákazky). Zároveň ide o také predmety plnenia zákaziek, ktoré spolu vecne, miestne a časovo súvisia a zadanie takýchto zákaziek v rámci jedného verejného obstarávania by malo za následok použitie prísnejšieho postupu v zmysle zákona o verejnom obstarávaní.

Ustanovenie § 6 ods. 16 zákona o verejnom obstarávaní teda neumožňuje zákazku, koncesiu alebo súťaž návrhov rozdeliť, ani zvoliť spôsob určenia jej predpokladanej hodnoty s cieľom znížiť predpokladanú hodnotu pod finančné limity podľa tohto zákona.

V zmysle § 28 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu rozdeliť zákazku alebo koncesiu na samostatné časti, pričom v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzvu na súťaž alebo v oznámení o koncesii, určia veľkosť a predmet takýchto častí a uvedú, či ponuky možno predložiť na jednu časť, niekoľko častí alebo všetky časti. Uplatňovanie vybraných sociálnych hľadísk bolo bližšie rozpracované v Základnej knihe o sociálnych hľadáčkách, ktorá prináša základné a všeobecné informácie o uplatňovaní niektorých vybraných sociálnych hľadísk.

Podľa § 28 ods. 3 zákona o verejnom obstarávaní, ak ponuky možno predložiť na niekoľko častí alebo všetky časti, verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu obmedziť počet častí, ktoré možno zadať jednému uchádzačovi. Maximálny počet častí, ktoré možno zadať jednému uchádzačovi, verejný obstarávateľ a obstarávateľ uvedú v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzvu na súťaž alebo v oznámení o koncesii. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ uvedú v súťažných podkladoch alebo v koncesnej dokumentácii objektívne a nediskriminačné pravidlá, ktoré uplatnia na určenie častí, ktoré sa zadajú jednému uchádzačovi, ak by na základe kritérií na vyhodnotenie ponúk bol úspešný vo viacerých častiach, ako je určený maximálny počet.

Podľa § 28 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní, ak jednému uchádzačovi možno zadať niekoľko častí, verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu zadať zákazky alebo koncesie, ktoré kombinujú niekoľko častí alebo všetky časti, ak v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo oznámení o koncesii uvedú túto možnosť a zároveň uvedú časti alebo skupiny častí, ktoré možno kombinovať. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ uvedú v súťažných podkladoch alebo v koncesnej dokumentácii objektívne a nediskriminačné pravidlá, ktoré uplatnia na určenie častí zákazky alebo koncesie, ktoré sa zadajú jednému uchádzačovi.

Aplikácia inštitútu rozdelenia zákazky na dve alebo viac častí môže byť určite oprávneným a účinným nástrojom podporujúcim účasť malých a stredných

podnikov na realizácii zákaziek, aj keď jeho aplikovanie vo verejnom obstarávaní sa samo o sebe nezarátava do zákonom stanovenej 6 % kvóty. Nie je však vylúčené aj pri jeho aplikovaní, napr. v niektorej časti zákazky uplatniť sociálne hľadisko vo forme vyhradenia niektorej časti zákazky, alebo ho v rámci niektorej časti vyžadovať formou opisu predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo v kritériách na vyhodnotenie ponuky.

3.2. Prínosy aplikácie sociálneho hľadiska

Za jeden z prínosov podporovania zapojenia MSP do procesu verejného obstarávania možno považovať rozšírenie dodávateľskej základne obstarávateľských subjektov, ktoré môžu prispieť k inovatívnejším a efektívnejším plneniam a obohatiť trh o nové postupy a riešenia, v snahe uspieť medzi veľkou konkurenciou spoločností nachádzajúcich sa na trhu.

MSP, tak ako už úrad uviedol, môžu byť cennými partnermi pri komunikácii s obstarávateľskými subjektami, napr. v rámci prípravných trhových konzultácií, kde môžu obstarávateľským subjektom pomôcť lepšie pochopiť príležitosti a spôsoby, akými je možno čo najlepšie obstaráť požadovaný predmet zákazky.

Taktiež zverejňovanie plánovaných verejných obstarávaní, či uskutočňovanie prípravných trhových konzultácií môže vytvoriť priestor pre spoločnosti, aby nadviazali partnerstvá a boli spôsobilé zúčastniť sa verejného obstarávania ako skupina dodávateľov a spoločne zdieľať administratívne, finančné a technické bariéry, ktoré by mohli byť dôvodom ich neúčasti vo verejnom obstarávaní, a efektívnejšie rozvrhnúť čas na vytvorenie nových, inovatívnych a efektívnych riešení, ktoré môžu mať pre obstarávateľské subjekty vo výsledku podobu ponuky s vyššou pridanou hodnotou, či už vo forme inovatívnych riešení, efektívnejších postupov alebo hospodárnejších a kvalitnejších riešení.

3.3. Príklady z praxe

Príklad č. 1

Sociálne hľadisko „Podpora MSP prostredníctvom delenia zákazky na časti“

Predmet zákazky: Zariadenia informačno -komunikačných technológií

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Výkon dohľadu: Konanie o preskúmanie úkonov kontrolovaného na základe podnetu kontrolovaného na výkon kontroly ním zadávanej zákazky pred uzavretím zmluvy

Rozhodnutie úradu č. 13637-6000/2020-OD/13 zo dňa 24. 3. 2021

(úrad v konaní o preskúmanie úkonov kontrolovaného pred uzavretím zmluvy nezistil porušenie zákona o verejnom obstarávaní, ktoré malo alebo mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania)

Kontrolovaný rozdelil predmetnú zákazku na 8 častí nasledovne:

časť 1: „Mailový systém“,

časť 2: „Kancelársky softvér“,

časť 3: „Terminálové služby“,

časť 4: „Databázový systém“ ,

časť 5: „Projekčná technika“

časť 6: „Tlačové periférie“

časť 7: „Medicínske pracovisko“

časť 8: „Notebooky“

V lehote na predkladanie ponúk predložili ponuku na časť 1 predmetu zákazky 2 uchádzači, na časť 2 predmetu zákazky 2 uchádzači, na časť 3 predmetu zákazky 2 uchádzači, na časť 4 predmetu zákazky 2 uchádzači, na časť 5 predmetu zákazky 1 uchádzač, na časť 6 predmetu zákazky 2 uchádzači, na časť 7 predmetu zákazky 1 uchádzač, na časť 8 predmetu zákazky 1 uchádzač. Všetci úspešní uchádzači v jednotlivých častiach boli MSP.

Príklad č. 2

Sociálne hľadisko „Podpora MSP prostredníctvom delenia zákazky na časti“

Predmet zákazky: Obstaranie a modernizácia materiálo-technického vybavenia učební pre praktické vyučovanie a odborný výcvik

Postup zadania zákazky: nadlimitný postup, verejná súťaž

Výkon dohľadu: Konanie o preskúmanie úkonov kontrolovaného na základe podnetu kontrolovaného na výkon kontroly ním zadávanej zákazky

Rozhodnutie úradu č. 6625-6000/2021-OD/2 zo dňa 24. 6. 2021

(úrad v konaní o preskúmanie úkonov kontrolovaného pred uzavretím zmluvy nezistil porušenie zákona o verejnom obstarávaní, ktoré malo alebo mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania)

Kontrolovaný rozdelil predmetnú zákazku na 8 častí nasledovne:

časť A: „Osobné počítače. Prenosné počítače. Softvérové balíky a informačné systémy. Operačné systémy. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť B: „Zobrazovacie jednotky (obrazovky). Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť C: „Zariadenia súvisiace s počítačmi. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť D: „Zariadenia súvisiace s počítačmi. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť E: „Videokamery. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť F: „Tlačiarne a zapisovače. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť G: „Tabule. Videoprojektory. Softvérový balík pre oblasť vzdelávania. Inštalácia počítačov a kancelárskeho vybavenia. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

časť H: „Pracovné stanice. Sieťové zariadenia. Sieťové servery. Softvérové služby na správu sietí. Služby súvisiace s vypracovaním príručiek k školeniam. Technické školenia. Inštalácia počítačov a kancelárskeho vybavenia. Konfigurovanie softvéru. Oboznámenie sa s počítačmi a školenia pre používateľov. Dopravné služby (bez prepravy odpadu).“

Obstarávateľsky subjekt predmetnú zákazku rozdelil na 8 častí. V lehote na predkladanie ponúk predložili ponuku pre časť 1 predmetu zákazky 3 uchádzači,

pre časť 2 predmetu zákazky 4 uchádzači, pre časť 3 predmetu zákazky 4 uchádzači, pre časť 4 predmetu zákazky 5 uchádzači, pre časť 5 predmetu zákazky 4 uchádzači, pre časť 6 predmetu zákazky 4 uchádzači, pre časť 7 predmetu zákazky 4 uchádzači a pre časť 8 predmetu zákazky 2 uchádzači. Z dokumentu Oznámenie o výsledku verejného obstarávania vyplýva, že všetky ponuky boli predložené zo strany malých a stredných podnikov. Aj z tohto verejného obstarávania je zrejmé, že rozdelením zákazky na časti, bol poskytnutý priestor aj pre malé a stredné podniky pre ich účasť vo verejnom obstarávaní.

3.4. Odporúčania

Podporiť účasť MSP vo verejnom obstarávaní, je možné len odstraňovaním prekážok, ktoré im častokrát znemožňujú alebo komplikujú účasť vo verejnom obstarávaní. Medzi tieto prekážky patria najmä nedostatok informácií o pripravovaných verejných obstarávaníach, nedostatočná znalosť procesov, ktoré predchádzajú predloženiu ponuky, nastavenie kritérií, ktoré sa častokrát orientujú len na najnižšiu cenu, kde MSP častokrát nevedia konkurovať veľkým spoločnostiam na trhu, administratívna záťaž a nedostatok personálnych, technických a finančných kapacít a pod.

S cieľom podporiť MSP k účasti vo verejnom obstarávaní, je vhodné aplikovať viaceré aspekty, a to napríklad:

1. Včasné **informovanie o pripravovaných verejných obstarávaníach**, ktoré môžu umožniť obstarávateľským subjektom zistiť aktuálnu situáciu na trhu a čo najefektívnejšie riešenia, ale poskytnú priestor aj pre MSP na získanie a vybudovanie vzájomnej dôvery, pre prípadnú spoluprácu medzi týmito subjektami.
2. **Zvyšovanie informovanosti o procesoch verejného obstarávania**, o digitálnych platformách verejného obstarávania, napr. poukazovaním na prebiehajúce školenia týkajúce sa problematiky verejného obstarávania a využívania platforiem pre realizáciu elektronického verejného obstarávania.

3. **Zjednodušenie administratívnych úkonov**, napr. vytvorením šablón, tabuliek, vzorových dokumentov, ktoré umožnia MSP jednoduchšie pripraviť ponuku.
4. Definovanie opisu predmetu zákazky jednoznačným a zrozumiteľným spôsobom, s primeranými podmienkami účasti a kritériami na vyhodnotenie ponúk, ktoré budú efektívnym nástrojom na dosiahnutie čo najvyššej hodnoty za peniaze. To znamená nezameriavať sa, pokiaľ je to možné, len na stanovenie kritéria vo forme najnižšej ceny, ale určiť aj kvalitatívne kritériá, ktoré pomôžu vybrať to najlepšie navrhované riešenie a ktoré umožnia aj MSP vyjadriť svoje silné stránky a cielené riešenia, a tak konkurovať väčším spoločnostiam.
5. Nastavenie adekvátnych a zrozumiteľných zmluvných práv a povinností, aby bolo dostatočne jasné a zrejmé, aké sú požiadavky obstarávateľského subjektu, aby boli jednoznačne definované platobné povinnosti a aké prípadné sankcie hrozia za neplnenia predmetu zákazky.

Pri snahe podporiť zapojenie MSP do verejných obstarávaní sa javí ako jeden z najdôležitejších nástrojov vzájomná komunikácia, nakoľko od nej sa môže odvíjať nastavenie celého verejného obstarávania a súťažnej dokumentácie spôsobom, ktorý by umožnil realizovať čo najširšiu a najefektívnejšiu hospodársku súťaž, ktorej výsledkom bude ekonomicky najvýhodnejšia ponuka. Dôležité je však už v štádiu prípravy procesu verejného obstarávania, a to napr. počas PTK, zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie so všetkými potenciálnymi záujemcami, a to v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní.

Záver

Obstarávateľské subjekty sú spôsobilé dôkladnou prípravou a realizovaním procesu verejného obstarávania pozitívne ovplyvniť celú spoločnosť a prispieť tak k riešeniu mnohých celospoločenských problémov, ktorých riešenie patrí k základným pilierom politiky Európskej únie a jej členských štátov.

Je dôležité, aby sa verejní obstarávatelia, ktorí nakladajú s verejnými financiami, už v čase plánovania a prípravy verejného obstarávania zamysleli, či ich cieľom je len zabezpečenie si požadovaného predmetu plnenia alebo aj sekundárne prispieť k celospoločenskému prospechu.

Cieľom tejto príručky bolo poskytnúť verejným obstarávateľom základné informácie o možnostiach ich podpory vybraných skupín osôb prostredníctvom uplatnenia sociálneho hľadiska v realizovanom procese verejného obstarávania.

Ako z obsahu príručky vyplýva, zákon o verejnom obstarávaní ponúka verejným obstarávateľom široký diapazón možností, prostredníctvom ktorých môžu realizovať sociálne hľadisko spočívajúce v podpore zamestnanosti, vzdelanosti/praxe alebo podpore malých a stredných podnikov, a to či už je to prostredníctvom aplikácie príslušných výnimiek, uplatnením v rámci procesu verejného obstarávania (bez ohľadu na postup) v opise predmetu zákazky, vo forme osobitnej zmluvnej podmienky alebo v kritériách na vyhodnotenie ponúk.

Vzhľadom na povinnú zákonnú kvótu týkajúcu sa uplatňovania sociálneho hľadiska pri podlimitných a nadlimitných zákazkách, bolo snahou úradu týmto dokumentom poskytnúť verejným obstarávateľom odporúčania, ktoré môžu slúžiť do budúcna ako základný návod, a otázky, ktoré by si mali zodpovedať pri príprave verejných obstarávaní zohľadňujúcich jednotlivé, vyššie uvedené sociálne hľadiská.

Ako bolo niekoľkokrát vyzdvihnuté, podpora zamestnanosti, vzdelanosti/praxe a podpora malých a stredných podnikov patrí k významným nástrojom, ktoré môžu nielen obohatiť proces verejného obstarávania, ale aj pozitívne prispieť k znižovaniu nezamestnanosti vybraných skupín osôb na trhu práce. Je však dôležité, aby verejní obstarávatelia pri príprave procesu verejného obstarávania mysleli nielen na fázu samotného procesu verejného obstarávania,

ale aj fázou plnenia, ktorá nastáva až po uzatvorení zmluvy, a zodpovednou prípravou súťažnej dokumentácie zabezpečili aj prípadnú vymožitelnosť uplatňovania sociálneho hľadiska u víťazného uchádzača, čím dosiahnu pozitívny vplyv uplatneného sociálneho hľadiska pre celú spoločnosť.

Užitočné odkazy

1. Register sociálnych podnikov

<https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/register-sp/>

2. Register chránených dielní a chránených pracovísk

https://www.upsvr.gov.sk/bb/aktualne-oznamy-1/zoznam-chranenych-dielni-a-chranenych-pracovisk.html?page_id=571195

3. Oznámenie Komisie Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri VO-2. vydanie, C237/1.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.237.01.0001.01.SLK&toc=OJ%3AC%3A2021%3A237%3ATOC

4. Príklady aplikovania sociálneho hľadiska v praxi

https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_en

5. Metodiky pre podporu MSP

Čo treba vedieť o obchodovaní so štátom?

Ako obchodovať s malými a strednými podnikmi

<https://www.uvo.gov.sk/informacny-servis/analyticke-vystupy/analyzy-odboru-dohladu-60f.html>

6. Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 10. mája 2012 vo veci C-368/10

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:62010CJ0368>

7. Výkladové stanovisko úradu č. 2/2018

<https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/vykladove-stanoviska-uradu/prehľad-vykladovych-stanovisk/prehľad-vykladovych-stanovisk-uradu-zakon-c-3432015-z-z-57f.html>

8. Infografika k SZVO

<https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodika-zadavania-zakaziek/spolocensky-zodpovedne-verejne-obstaravanie-szvo/infografika-k-szvo-63b.html>

9. Webová stránka projektu a výstupy projektu

<https://zevo.uvo.gov.sk/>

[Základná kniha o sociálnych hľadiskách](#)

[Odpovede k najčastejším otázkam k sociálnemu hľadisku](#)

10. Rozhodnutia

[Rozhodnutie úradu č. 14876-6000/2019-OD/7 zo dňa 09.12.2020](#)

[Rozhodnutie úradu č. 13637-6000/2020-OD/13 zo dňa 24.03.2021](#)

[Rozhodnutie úradu č. 8832-6000/2021-OD/4 zo dňa 8. 10. 2021](#)

[Rozhodnutie úradu č. 6625-6000/2021-OD/2 zo dňa 24. 6. 2021](#)